

Bojan Dobovšek, Branko Ažman, Boštjan Slak
Fakulteta za varnostne vede, Maribor
UDK 323(497.4):338.124.4

Država Slovenija in globalna ekonomska kriza

Kritična znanost razloge in vzroke trenutne finančne krize vidi v deviantnem vedenju finančnega sektorja in finančnih institucij z zmožnostjo (ne)formalnega vplivanja. Metaanaliza tujih in domačih virov v prispevku predstavlja (kritične) poglede in izhodišča analiziranih avtorjev. V Sloveniji je opaziti šibkejši nadzor tako nad javnimi kot zasebnimi institucijami, podjetji in organizacijami, ki upravljajo velik kapital oziroma vrednosti. Odsotnost nadzora posledično povzroča nekontrolirano, tvegano in odklonsko vedenje teh institucij, takšno, ki ga lahko pojmuje kot finančno kriminaliteto najmočnejših slojev in akterjev z vrha družbene lestvice. V nasprotju s tistimi trenutnimi populistični ukrepi proti finančni krizi, ki zdravijo simptome, ne bolezni, ta članek osvetljuje probleme, ki si zaslužijo vso pozornost, če želimo nastalo stanje ustrezno sanirati. Namenjen je splošni družbeni razpravi, v kateri morajo sodelovati tudi jezikoslovci, literati in kulturniki.

finančna kriminaliteta, finančna kriza, sistemska korupcija, socialne mreže, klientelizem

Critical academics see the reasons for the current financial crisis in the deviant behaviour of the financial sector and financial institutions with the capacity for (in)formal influence. The meta-analysis of foreign and domestic sources in this contribution presents the (critical) views and standpoints of the analysed authors. In Slovenia it is possible to discern weaker supervision of both public and private institutions, companies and organisations that administer large amounts of capital. The absence of supervision consequently leads to the kind of uncontrolled, risky and deviant behaviour of these institutions that could be construed as financial crime committed by the most powerful players at the top of society. In contrast to the current populist measures against the financial crisis that treat the symptoms and not the disease, this article throws light on problems that require our close attention if we really want to deal with the current situation. It is intended for a wider social debate that must also include linguists, writers and cultural workers.

financial crime, financial crisis, systemic corruption, social networks, clientelism

1 Prolog

Kdorkoli današnji kapitalistični sistem označi za nedelujočega ali finančne in ostale elitne sektorje družbe za krivce trenutne finančne krize, velja za človeka, ki je »podlegel« teorijam zarote oziroma, da je lahkoveren navdušenec nad dokumentarci tipa *Zeitgeist* (2007), *Inside Job* (2010), *Four Horsemen* (2012) itn.¹ Zaradi manka empiričnih raziskav, ki je posledica pomanjkanja pravičnosti vplivnih bančnih, finančnih, regulatornih sektorjev za izvajanje raziskav, akademski izdelki, ki kritizirajo trenutne ureditve, izpadejo kot eseji. Če je do nedavnega le majhen del strokovne, a velik del laične javnosti krivca trenutne krize prepoznaval prav v omenjenem elitnem sloju družbe – in s tem nakazoval uporabnost kriminološkega zdravorazumarskega pristopa, do katerega morajo biti družbene vede do določene mere skeptične (Tierney 2006), čeprav se večkrat izkaže za pravilnega –, se je število podpornikov med strokovnjaki v prid temu mnenju povečalo. Na drugi strani zbuja skrb konsenz (novodobnih) ekonomistov in politikov, ki so nad finančno krizo (oziroma krizami) sicer zaskrbljeni, a jo (jih) imajo za sestavni del kapitalizma, kadar temu malce spodrsne. (Hetzer 2012; Pontell 2005) Hkrati zavračajo ideje o novih pristopih in idejah za izboljšanje

---

¹ Glej Joseph (2007) kot referenco za *Zeitgeist* (2007), Ferguson (2010) kot referenco za *Inside Job* (2010) in Ashcroft (2012) kot referenco za *Four Horsemen* (2012).

obstoječega sistema kapitalizma, ker ga ne pozdravljajo le kot najboljšo možno alternativo ostalim sistemom, temveč kot edino. Mnogi gredo še korak dlje in imajo vsako odstopanje od sistema za neustrezno in preprosto neumno. Zelo nazoren primer so ukrepi Islandije, ki se je samozavestno, čeprav v očeh mnogih »pobalinsko«, odločila skreniti z ustaljenih smernic ekonomskih politik EU in ostalega sveta in na sebi lasten način rešiti ekonomsko situacijo. Danes Islandija uspešno okreva, privrženci neoliberalističnega sistema pa še vedno kritizirajo dejanja Islandcev in svarijo pred povračilnimi ukrepi, ki jih čakajo.² Zavedanje, da finančna kriza navsezadnje ni in ne more biti naraven pojav (Hetzer 2012; Report 2011), je pri večini politikov potrebovalo dolgo inkubacijsko dobo, a zavedanje, da je zanjo treba poiskati odgovorne, se še ni povsod okrepilo, vprašanje je, če se sploh kdaj bo. Le uveljavitev kazenske ali civilnopravne odgovornosti najvišje vpletenih bi pokazala pravi obseg (politične) podpore in pregona. Strah zbuja pomislek, da pregon finančnih (in/ali gospodarskih) kriminalcev morebiti postaja nova volilna obljuba tipa »boj proti organiziranemu kriminalu« ali »boj proti korupciji«. Ali finančna kriminaliteta postaja še eden izmed vsepovsod prisotnih sovražnikov, na katerega je izredno težko pokazati s prstom? Tudi slovenska politika je izredno navdušena in uspešna pri tem napovedovanju »vojne« zoper gospodarsko kriminaliteto, vsaj tako je moč prebrati v zadnjih koalicijskih pogodbah. Vse omenjeno je že in še bo pomembno vplivalo na oblikovanje naše države, naroda, ne nazadnje tudi na slovenski jezik in literaturo, predvsem pa na kulturo.

2 Finančna kriminaliteta in finančna kriza

Izraz *finančna kriza* Wikipedija opredeljuje kot situacijo, v kateri finančna sredstva nenadoma izgubijo velik del svoje nominalne vrednosti (Financial Crisis 2013) in ki lahko sproži sekundaren pojav, *recesijo*, ki jo *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ 2002) definira kot nazadovanje oziroma upadanje gospodarske aktivnosti. Prepoznamo jo v povečani nezaposlenosti, padcu gospodarske rasti in, posledično, v nižjem dohodku in porabi. Formalno gledano je recesija definirana *kot negativna rast produkta v dveh zaporednih četrletjih*, medtem ko [finančna] depresija nima definiranega kvantitativnega indikatorja, a se o njej ne govori zaradi psiholoških razlogov. (Štiblar 2008: 26) Hetzer (2012) celo drzno razmišlja o tem, da je bila nemara sama beseda *kriza* načrtno uporabljena, in to z namenom vzbuditi vtis, da gre za kratkotrajno naravno motnjo v delovanju kapitalističnega (op. a.) sistema, s tem pa se preprečijo debate o odgovornosti. Za naravne krize navsezadnje ne moremo terjati človeške odgovornosti.

Težje je definirati *finančno kriminaliteto*,³ ki je krovni termin in pomeni raznovrstna kazniva dejanja, katerim je skupno le-to, da ovirajo finančno poslovanje, oziroma je finančno poslovanje del modusa operandi kaznivega dejanja. Vse skupaj tudi variira glede na to, ali gre za preiskovanje (npr. Interpol, FBI) ali za raziskovanje (akademski članki, raziskave v okviru Svetovne banke).

- 2 Zanimivo je, da so tuji svetovalci, mednarodne ocenjevalne agencije in razviti svet kritizirali tudi Slovenko tranzicijsko pot, a je prav ta omogočila boljši gospodarski položaj Slovenije v kasnejšem obdobju (Štiblar 2008).
- 3 Pojavlja se tudi termin *ekonomska kriminaliteta*, ki vsaj glede na analize v zgoraj omenjenih prispevkih predstavlja sopomensko besedno zvezo. Lahko bi uporabljali tudi izraz *korporacijska kriminaliteta* (in zadevne sopomenke), a bi pri tem semantično izključili vrsto »so-storilcev« iz javnega sektorja, hkrati pa prikriili individualno odgovornost akterjev, ker bi motiv in vedenje morali gledati kolektivno. Čeprav je tak vidik relevanten tudi v luči krize, ga je smotrno uporabiti znotraj ožje slike ali pri vprašanih hierarhije, nas pa trenutno zanima splošna slika.

Tako, na primer, je pri obravnavi finančne kriminalitete pri Evropski komisiji pranje denarja v prednostnem položaju, med finančno kriminaliteto pa uvrščajo še goljufije, ponarejanja ter financiranje terorizma, pa tudi dejanja finančnih zlorab (European Commission – Financial Crime 2013). Dandanes se finančno kriminaliteto (ne glede na storilca) najpogosteje uvršča med beloovratniško kriminaliteto (ang. *white collar crime*). Pojem oz. definicija beloovratniška kriminaliteta je bila od časov Sutherlandove vpeljave leta 1939 v zbirki akademskih produktov pogosto predebatirana, analizirana, kritizirana, ovržena in potrjena. Največja sprememba v okviru beloovratniške kriminalitete je prehod od *storilcev dejanj v tip dejanja*. Če je bila beloovratniška kriminaliteta prvotno definirana kot vrsta dejanj, ki jih pri opravljanju svojega poklica stori oseba z ugledom in visokim socialnim statusom (Sutherland, Cressey 1978), je danes to oznaka za vrsto kaznivih dejanj s karakteristikami goljufij, finančne in gospodarske oziroma korporacijske kriminalitete, ne glede na status storilca. (Coleman 1987; Minkes, Minkes 2008) Še največji problem je sama terminološka dikcija *beloovratniška kriminaliteta*, kajti ne le da vrsta delinkventnih/neetičnih/nelegitimnih ali civilnopravnih (ne)dovoljenih dejanj, ki jih ugledne in vplivne osebe pri svojem delu naredijo, ni kriminaliziranih (Cejp, Scheinost 2012; Sutherland, Cressey 1978), storilci kriminaliziranih dejanj so redko tudi obsojeni, če že storijo dejanja, ki so kriminalizirana. Tako jih dejansko ne moremo okarakterizirati kot storilce beloovratniške kriminalitete. (Gerber, Jensen 2007)

Dinamiko v vzajemnem odnosu finančne kriminalitete in finančne krize lahko proučujemo glede na časovni okvir našega diskurza: pred zadnjo finančno krizo, med njo in po njej. Čeprav so izvor trenutne finančne krize pravzaprav Združene države Amerike (ZDA), so zaradi prepletenosti finančnih trgov oškodovane tudi ostale države, ki so trgovale/investirale/sodelovale oz. poslovale s finančnimi produkti, ki so bili v ZDA (in na podlagi njihove zakonodaje) ustvarjeni, kreditno ocenjeni in (ne)regulirani ter so kot takšni propadli. (Aalbers 2009; Sloan, Burke 2007)

Prav problem *deregulacije* je v očeh večine avtorjev glavni krivec za nastalo situacijo. (Don't Blame the New Deal 2008; Report 2011; Fisher idr. 2011; Mitchell 2011; Tomasic 2011) V času Reaganove administracije spočeta deregulacija⁴ je v ZDA skupaj z neustrezno zakonodajo negativno vplivala na nadzor in ravnovesje poslovanja finančnih institucij. (Don't Blame the New Deal 2008)

Vprašanje je, ali je bilo vedenje finančnih institucij, ki je povzročilo finančno krizo, zgolj nepremišljeno ali pa lahko govorimo o načrtovanem delovanju in zmanjšanju regulacije, ki bi (oziroma je) omogočilo načrtovane finančne inovacije in poslovanje s tovrstnimi inovacijami.

Razumeti moramo, da na pojav finančne krize ne vplivajo zgolj tista dejanja, ki jih zajema finančna kriminaliteta (torej goljufije, ponarejanja in prikrievanja), temveč tudi vrsta drugih kriminalitetnih, delinkventnih, deviantnih in/ali zgolj nemoralnih dejanj, na primer dejanj korupcije, pranja denarja, utaja davkov ipd. (Hetzer 2012) Izredno problematičen je pojav »vrtečih se vrat«, ki je opazen tudi pri trenutni krizi (Tomasic 2011; Hetzer 2012): ne le da osebe prehajajo iz poslovnega in upravnega dela javnega sektorja v zasebni sektor in obratno, prehajajo (ali zgolj intenzivno sodelujejo) tudi med zasebnim sektorjem in akademsko sfero, kjer predavajo o uporabljenih ekonomskih

---

⁴ Odpravila je regulatorno-varnostne mehanizme, vgrajene z namenom preprečitve stanja, ki je povzročilo krizo v tridesetih letih in vseh situacijah, izhajajočih iz nje.

prijemih, akademske analize jim pritrjujejo in potrjujejo njihove ideje ter služijo kot dokaz vladnim predlogom. Včasih so ti akademiki celo v lastniški strukturi finančnih institucij in sedijo na dveh pomembnih stolih, kljub temu da marsikatera okoliščina (npr. finančna kriza) razkrijejo neustreznost njihovih idej in nesposobnost ter nemoralnost vpletenih. (Ferguson 2010) Prav zato je vsekozi močno prisoten konflikt interesov. (Report 2011) Tudi pri bankah se konflikt interesov izredno nazorno kaže, saj se zgodovinskoklasičen namen bank kaže kot diametralno nasproten današnjemu, neoliberalističnemu (Mah-Hui 2008; Štiblar 2008), a dokazi za to kapljajo z zamudo. Tako Epstein in Carrick-Hagenbarth (2010a) naštevata vrsto primerov, ko je Wall Street plačeval svetovalne honorarje zaposlenim v ameriški državni upravi. Avtorja (Carrick-Hagenbarth, Epstein 2010b, 2012) v svoji raziskavi, kjer analizirata, koliko vplivnih akademskih ekonomistov razkriva svoje povezave z zasebnim poslovnim sektorjem in financiranje slednjega, odkrivata, da tovrstne povezave transparentno izkaže le malo akademikov, in še to pogosto v omejeni obliki. Meško in Oberčkal (2010) ponudita vrsto vzrokov in vzgibov, zakaj lahko pride do odklonskosti v znanosti, in nekaj teh je precej lahko aplicirati v prej omenjenih okoliščinah. Problem pa je, ali bo prepričanje, da je neka ekonomska teorija pravilna in posledično skoraj fanatično zagovarjanje določenega ekonomskega vedenja, izhajajočega iz te teorije, sploh kdaj prepoznano kot odklonskost? Še bolje, ali to sploh sme biti?

Znano je, da glavni akterji najbolj škodljivih zadnjih primerov finančne kriminalitete nikoli niso bili kazensko preganjani, kaj šele obsojeni (Tomasic 2011), a to je značilnost vseh kriz. Ponavljanje zgodovine in nekaznovanje glavnih odgovornih akterjev je v določeni meri prevladalo in onemogočilo bolj kritičen pristop k razpravi o krivdni odgovornosti v času kriz. Ker so med razpravljavci osebe vseh strok, je težko govoriti o uniformirani vedi (ali delu vede), ki bi trenutno zavzela tako stališče. V preteklosti je tako stališče relativno pogosto zavzela kritična kriminologija, kateri trenutna situacija lahko služi kot najboljši primer, »kako prav so imeli«. Glede na to, da kritična kriminologija nekako izhaja iz marksistične smeri razmišljena (Brown, Esbensen, Geis 2010; Tierney 2006), ki je izrazito kritična do kapitalizma, je logično, da prav kritična kriminologija vodi diskurz o problemih kapitalizma, neustrezni družbeni ureditvi in neustreznih pristopih h kriminaliteti. Zakonodajca, ki ureja vrsto teh področij, je po mnenju kritične kriminologije v kapitalizmu oblikovana in usmerjena tako, da spodbuja ali ustvarja dobiček izbranih. (Prav tam) Harvey (2007) v izdelanem kritičnem pristopu k analizi neoliberalizma ugotavlja, da je slednji bolj uspešen pri ponovnem ustoličenju ekonomskih elit, saj jim omogoča akumulacijo bogastva in precejšnjo moč (ne)formalnega vplivanja, kot pri (»pozitivnem«, op. a.) preoblikovanju svetovnega kapitalističnega sistema.

3 Slovenija, finančna kriminaliteta in finančna kriza

Izognili se bomo razpravam o smotrnosti še kar prisotnega opredeljevanja Slovenije kot države v tranziciji in jo označili kot državo z občutno tranzicijsko zapuščino, ne glede na njeno trenutno stanje. Slovenija in ostale države, ki so ali še prehajajo v drugačen politični in ekonomski sistem, so se na krizo odzvale raznoliko. Večina zahodnih avtorjev enači obliko vladavine v bivši Sovjetski zvezi, Jugoslaviji in ostalih državah: komunizem ali socializem je vsepovsod isti, ima iste probleme in, »bog ne daj«, prednosti. Bolj ozaveščeni avtorji, sploh tisti, ki so v tranziciji sodelovali ali ji prisostvovali, pa so opazili, da so se oblike vladavine vendarle razlikovale, kar je vplivalo na razvoj države,

slednje na proces tranzicije in kasneje tudi na posttranzicijo, kjer je pristop po načelu »poizkusov in napak (ang. *trial-and-error*)« vplival na spremembe med tranzicijo sprejete zakonodaje. Kar pa je nedvomno skupno vsem državam v tranziciji, je odprtje trga, divja privatizacija in povečanje (finančne) kriminalitete. (Cejp, Scheinost 2012) Modus operandi povečane (finančne) kriminalitete je pogosto močno integriran v tradicionalni ekonomski sistem. Slovenija v tem pogledu ni izjema. Divja privatizacija je v določeni meri matirala državo. Zakonodaja, sprejeta skladno z vprašljivo metodologijo, je omogočila vrsto regulativnih lukenj. Dandanes sicer modificirana zakonodaja ostaja neimplementirana, finančne krize pa zmanjšujejo ali preusmerjajo denarni tok in s tem povzročajo ali odkrivajo likvidnostne težave (Tomasic 2011), kar je opaziti tudi v Sloveniji.

Če gledamo globalno, nastopa Slovenija kot žrtev finančne krize tudi zaradi velike odvisnosti od »zdravja« tujih trgov. Štiblar (2008: 137) povzema ocene strokovnjakov, ki pravijo, »da slovenske finančne ustanove posedujejo od 20 do 200 milijonov evrov 'strupenih obveznic', ki izhajajo iz drugorazrednih hipotekarnih posojil v ZDA, in določeno količino delnic propadlih ameriških bank.« Škoda je velika tudi zaradi neustrezne finančne politike in lastne finančne kriminalitete. Slovenske banke so vodile neustrezno politiko kreditiranja, to dejstvo si neponosno delimo z drugimi državami, med drugimi tudi z avstrijsko Hypo Group Alpe Adria Bank, ki so jo zaradi neustreznega menedžmenta in dajanja kreditov nacionalizirali. (Felsenreich 2012) Očitno se je škoda zaradi slabega vodenja delno prenesla tudi na slovenske izpostave, kjer so morali odpustiti precej osebja in s tem so še poslabšali socialno stanje države. Slovenski bančni sistem seveda ni dosti boljši, saj Komisija za preprečevanje korupcije v njegovem delovanju prepoznava vrsto znakov koruptivnih dejanj, kar posledično negativno vpliva na gospodarske in finančne razmere v državi. (KPK Vestnik 2013) Kralj (2011) opisuje delovanje javne banke in njene pozitivne učinke, ki pa jih v Sloveniji ni moč opaziti, in to kljub dejstvu, da so slovenske banke delno v javni lasti, a delujejo čisto zasebniško.

4 Epilog

Članek poudarja nezanemarljivo vlogo finančne kriminalitete kot vzroka finančne krize. Deregulacija, sprožena s pomočjo lobiranja in novodobnih ekonomskih »vizij«, je glavni krivec za nastanek okoliščin, ki so pripeljale do finančne krize. Akterji, ki so pri tem igrali glavno vlogo, še naprej ostajajo glavni akterji finančnega upravljanja. Bonitetne agencije, ki ocenjujejo in določajo bonitetne ocene, so bile neregulirane, netransparentne in metodološko vprašljive že pred krizo, a kljub temu, da se v času krize njihova kredibilnost ni v ničemer spremenila (Fisher idr. 2011), iste agencije še vedno p(r)odajajo mnenja (Ferguson 2010), ki se jih kot svetih prerokb držijo skoraj vsi glavni upravljavci politik v posamezni državi. Vprašanje je, ali se bo trenutno vpeljana delovanje finančnih institucij sploh kdaj spremenilo. (Tomasic 2011) Pontell (2005) piše, kako je vrsta bolj ali manj uglednih ekonomskih strokovnjakov v času prejšnjih finančnih kriz minimizirala vlogo finančne kriminalitete, kar se očitno ponavlja tudi dandanes. Fisher idr. (2011), Kirk (2012), Hetzer (2012) in mnogi drugi opozarjajo, kako pomembno je kriminalizirati določene vrste vedênj oseb, zaposlenih v finančnih institucijah, čeprav bi to povečalo odgovornost in obremenitev preiskovalcev, ampak to bolj kot slednje skrbi finančnike in ekonomiste, ker bi to lahko negativno vplivalo na (njihovo) poslovanje. Taka regulacija naj bi bila neugodna za finančno rast, kajti po neoliberalni

teoriji naj bi vse tisto, kar ekonomsko dejavnost regulira, slednjo tudi omejevalo. To pa je v njihovih očeh zadosten razlog, da ohranimo status quo in ne dovolimo nobenega tveganja. In to kljub zadnjim dokazom o tem, da je določena stopnja regulacije boljša kot imploziven dereguliran trg. Neglede ali do deregulacije pride z lobiranjem, goljufijo, prevaro, zavajanjem ali da je deregulacija počelo goljufij, prevar in zavajanj, so to, kot ugotavlja Kanduč (2009), pravzaprav vedno prisotni gonilni elementi svetovnega kapitalističnega sistema.

Finančne krize se bodo brez dvoma ponavljale. Ali jih bo povzročala finančna kriminaliteta ali kaj drugega, ni mogoče z gotovostjo trditi, vsekakor pa je na upravljavcih ekonomske politike, da pripravijo take varnostne mehanizme (ang. *safety net*), ki bi škodo finančnih kriz omejili. Sama (de)regulacija je kompleksno področje. Zaradi konsenza, da je finančno krizo povzročil manko regulacije, morajo (med)državni organi uvesti vrsto regulativnih reform.

Zaradi zadnjih pregonov posameznih pripadnikov elit in kršiteljev finančnih zakonov je Slovenija na nek način postala pesimistična in, za razliko od nekaterih ostalih narodov, ki so finančno krizo dojemali kot neko naravno katastrofo (Hetzer 2012), že v začetku okrivila elito. Kljub pomanjkanju izobrazbe v ekonomski stroki vseeno prepoznavamo neustreznost finančnih ukrepov, saj so se podobni ukrepi v tujini ali zgodovini odrazili na kriminaliteti družbe, v kateri so bili vpeljani. Zato kot nujno prepoznavamo ohranitev prepovedi poslovanja pokojninskih in podobnih skladov na borzah in z novodobnimi finančnimi instrumenti. Nujna je sprememba menedžerske in upravljavske kulture ter uvedba ukrepov za terjanje odgovornosti vodilnih. Dokazano je, da višanje davkov povečuje obseg neformalne, sive ekonomije, od katere ima država le omejeno korist (v obliki porabe), a ker je delež oseb, ki na neformalnem trgu zaslužijo toliko ali več, da lahko ohranijo nivo porabe pred zvišanjem davkov, manjši kot delež oseb, ki zaradi višjih davkov zmanjšajo porabo in nakupovanje, je tak ukrep prej negativen kot pozitiven. Podobno velja za paleto drugih ukrepov, ki jih je Štiblar (2008) sicer pametno odsvetoval, a jih Slovenija trenutno nespametno izvaja, predvsem privatizacijo. Kar zadeva regulacijo, bi bilo smotrno upoštevati nasvet (Geis 2011), naj razvijalci regulacijskih določb za mnenje povprašajo ali kar zaposlijo kriminologe in strokovnjake za prevare, medtem ko Kotios in Galanos (2012) svetujeta, da bi bilo treba spoznanja s področja psihologije, sociologije, biologije, zgodovine in politologije uporabiti pri raziskovanju na področju ekonomije. Predlagamo tudi aplikacijo spoznanj iz kritične kriminologije. Predvsem pa je nujno izvesti regulacijo, saj znajo finančniki dobro izkoristiti moto, *da je vse, kar ni prepovedano, dovoljeno*, skladno z reko *Après nous, le Déluge*.

Viri in literatura

- AALBERS, Manuel B., 2009: The Sociology and Geography of Mortgage Markets: Reflections on the Financial Crisis. *International Journal of Urban and Regional Research* 33/2. 281–290.
- ASHCROFT, Ross [režiser], 2012: *Four Horsemen*. Motherlode.
- BROWN, Stephen E., ESBENSEN, Finn-Aage, GEIS, Gilbert, 2010: *Criminology: Explaining Crime and Its Context*. LexisNexis/Anderson.
- CARRICK-HAGENBARTH, Jessica, EPSTEIN, Gerald, 2012: Dangerous Interconnectedness: Economists' Conflicts of Interest, Ideology and Financial Crisis. *Cambridge Journal of Economics* 36/1. 43–63.
- CEJP, Martin, SCHEINOST, Miroslav, 2012: Organized and Economic Crime: A Common Problem. Alenka Šelih, Aleš Završnik (ur.): *Crime and Transition in Central and Eastern Europe*. New York: Springer. 157–178.
- COLEMAN, James William, 1987: Toward an Integrated Theory of White-Collar Crime. *American Journal of Sociology* 93/2. 406–439.

Država in narod v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi

- Don't Blame the New Deal, 2008: *The New York Times Company*. http://www.nytimes.com/2008/09/28/opinion/28sun1.html?_r=0
- EPSTEIN, Gerald, CARRICK-HAGENBARTH, Jessica, 2010a: *Financial Economists, Financial Interests and Dark Corners of the Meltdown: It's Time to Set Ethical Standards for the Economics Profession. Political Economy Research Institute Working Paper 239*.
- EPSTEIN, Gerald, CARRICK-HAGENBARTH, Jessica, 2010b: *Financial Economists, Financial Interests and Dark Corners of the Meltdown: It's Time to Set Ethical Standards for the Economics Profession. Political Economy Research Institute Working Paper 239*.
- European Commission – Financial Crime, 2013: *European Commission*. http://ec.europa.eu/internal_market/company/financial-crime/index_en.htm
- FELSENREICH, Christian, 2012: Human Factor Analysis: How to Builed Resilience against Financial Crimes. Maximilian Edelbacher, Peter C. Kratcoski, Michael Theil (ur.): *Financial Crimes: A Threat to Global Security*. Boca Raton: CRC Press. 301–332.
- FERGUSON, Charles [režiser], 2010: *Inside Job*. Representational Pictures & Sony Pictures Classics.
- Financial Crisis, 2013: *Wikipedia*. http://en.wikipedia.org/wiki/Financial_crisis
- FISHER, Jonthan, CREGAN, Ckaire, GIULIO, Jame Di, SCHUTZE, Jodi, 2011: Economic Crime and the Global Financial Crisis. *Law & Financial Markets Review* 5/4. 276–289.
- GEIS, Gilbert, 2011: *White-Collar and Corporate Crime a Documentary and Reference Guide*. Santa Barbara, Calif.: Greenwood.
- GERBER, Jurg, JENSEN, Eric L., 2007: *Encyclopedia of White-Collar Crime*. Westport: Greenwood Press.
- HARVEY, David, 2007: *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford: Oxford University Press.
- HETZER, Wolfgang, 2012: Financial Crisis or Financial Crime? Competence and Corruption. Maximilian Edelbacher, Peter C. Kratcoski, Michael Theil (ur.): *Financial Crimes: A Threat to Global Security*. Boca Raton: CRC Press. 301–332.
- JOSEPH, Peter [režiser], 2007: *Zeitgeist*. Gentle Machine Productions.
- KANDUČ, Zoran, 2009: Prevare, prevarantstvo in prevaranti: preliminarna kriminološka analiza. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 60/3. 223–237.
- KIRK, David, 2012: Criminalising Bad Bankers. *Journal of Criminal Law* 76/6. 439–441.
- KOTIOS, Angelos, GALANOS, George, 2012: The International Economic Crisis and the Crisis of Economics. *The World Economy* 35/7. 869–885.
- KPK Vestnik, marec 2013. https://www.kpk-rs.si/download/t_newsletter/24
- KRALJ, Rok, 2011: Javno Bančništvo. *Katedra* 6/6–7. 10–11.
- MAH-HUI, Michael Lim, 2008: Old Wine in New Bottles: Subprime Mortgage Crisis – Causes and Consequences. *Journal of Applied Research in Accounting and Finance (JARAF)* 3/1. 3–13.
- MEŠKO, Gorazd, OBERČKAL, Aleksander Koporec, 2010: Odklonskost v znanosti – vzroki, pojavne oblike in odzivi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 61/4. 395–405.
- MINKES, John, MINKES, Leonard, 2008: Introduction. John Minkes, Leonard Minkes (ur.): *Corporate and White-Collar Crime*. London: SAGE Publications. 1–17.
- MITCHELL, Lawrence E., 2011: Financialism: A (very) Brief History. Cynthia A. Williams, Peer Zumbansen (ur.): *The Embedded Firm: Corporate Governance, Labor, Finance Capitalism*. Cambridge: Cambridge University Press. 42–59.
- PONTELL, Henry, 2005: White-Collar Crime or Just Risky Business? The Role of Fraud in Major Financial Debacles. *Crime, Law and Social Change* 42/4–5. 309–324.
- Report: *Wall Street & The Financial Crisis: Anatomy of a Financial Collapse*, 2011: Permanent Subcommittee on Investigations – Reports. <http://www.hsgac.senate.gov/download/report-psi-staff-report-wall-street-and-the-financial-crisis-anatomy-of-a-financial-collapse>
- SLOAN, Allan, BURKE, Doris, 2007: House of Junk. *Fortune* 159/9. 117–12.
- SSKJ [*Slovar slovenskega knjižnega jezika*], elektronska verzija v1.0, 2002. Ljubljana: DZS.
- ŠTIBLAR, Franjo, 2008: *Svetovna kriza in Slovenci: kako jo preživeti?* Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- SUTHERLAND, Edwin H., CRESSEY, Donald R., 101978: *Criminology*. New York: J. B. Lippincott Company.
- TIERNEY, John, 22006: *Criminology: Theory and Context*. Harlow: Longman.
- TOMASIC, Roman, 2011: The Financial Crisis and the Haphazard Pursuit of Financial Crime. *Journal of Financial Crime* 18/1. 7–31.